

פרוטוקול מס' 355

מישיבת ועדת החוקה, חוק ומשפט
מיום ב', ט' בתמוז תשל"ג - 9.7.73, שעה 9.00

נכחד:

חברי הוועדה:

י. גולדשמידט - היו"ר
ש.ז. אברמוב
מ. ג'יבי
ג.ה.א.ז.ז.ז.
ש. פרידמן
י. קורן
י.ה. קלינגהופר

מוזמנים:

חבר-הכנסת ש. לויין

א. יריין - המשנה ליועץ המשפטי לממשלה
י. קרפ - משרד המשפטים

ש. צמח

מ.מ. סוכרמנת הוועדה:

ח. בנקין

רשמה:

חוק יסוד: הכנסת (תיקון) - של חבר-הכנסת
ש. לויין.

סדר היום:

הינ"ר י. גולדשמידט: אני פותח את הישיבה.

הצעת חקו יסוד: הכנסת (תיקון) -
של חבר-הכנסת ש. לוי

אני מקבל בברכה את חבר-הכנסת לוי אשר הגיש את הצעת החוק לקריאה מוקדמת. אנו עוסקים עכשיו בדיון מוקדם. אגב את חבר-הכנסת לוי להציג את הענין. לתיקון זה אין עדיין מספר.

ש. לוי: הצעת התיקון שלי לחוק יסוד: הכנסת משנה שלושה דברים במקובל: ראשית, לפי החוק הקיים נשאי המדינה פותח את ישיבת הכנסת המתחדשת או המחודשת, ובהעדרו עושה זאת זקן חברי הבית. לפי הידוע לי, בשש הכנסות הקודמות פתח את הישיבה זקן חברי הבית. לאחר מכן נאם זקן חברי הבית, חברי הכנסת השמיני את הצהרתם ובגמר ההשבעה תמה הישיבה. אני השתתפתי רק בישיבת הפתיחה של הכנסת השביעית והתרשמתי שכל חברי הכנסת, ובכל אופן הרוב המכריע של חברי הכנסת, הדגישו אכזבה, ואני מניח שזו היתה גם הרגשת הנוכחים בישיבים השונים ואולי גם הרגשת כל העם בישראל.

זקן חברי הכנסת, כבודו במקומו מונח. קודם כל הוא בעל זכויות שזכה לזיקנה, אבל אין הוא מרגיש שיש עליו מגבלות כלשהן ובדרך הטבע מנצל הוא את נאום הפתיחה כדי להציג בישיבה חגיגית זו את המקובל עליו. כך שמענו בישיבת הפתיחה של הכנסת השביעית נאום ארוך למדי של הרב יצחק מאיר לוי ז"ל. בישיבת הכנסת החגיגית, שתהיה בחשון תשל"ד, איש אינו יודע-מי יהיה הזקן שבחבורה, ואם החוק יישאר כמו שהוא, נזכה שוב לכך שבישיבת הפתיחה יישמע נאום פוליטי המבטא דעות והשקפות שלפעמים הן דעות והשקפות של מיעוט קיצוני מאד.

זה סותר, לדעתי, את אופי ישיבת הפתיחה של הכנסת. את הישיבה הראשונה של הכנסת צריך לפתוח נשיא המדינה. יש להניח שנשיא המדינה טפאת עצם תפקידו ידאג שדבריו יהיו מקובלים על דוב העם, אם לא על דעת כל העם. אם כן, התיקון הראשון שאני מציע הוא שנקבע כי נשיא המדינה הוא הפותח את ישיבת הכנסת הראשונה, כלומר, נמחק את המלים "ובהעדרו זקן חברי הבית" המופיעות בחוק יסוד: הכנסת.

א. יודין: מה קורה בהעדר נשיא המדינה?

ש. לוי: בהעדרו ימלא את מקומו יושב ראש הכנסת היוצאת. אבל בעצם אין צורך לומר דבר בענין זה, כי ממילא מי שממלא את מקום הנשיא בדרך-כלל הוא שיפתח במקומו את הישיבה.

הישיבה הראשונה צריכה להיות ישיבה שיש בה השראת לאומית כללית. אני יכול לנחש מי יהיה זקן חברי הכנסת בישיבת הפתיחה הבאה. איש אינו בטוח כלל מה יהיה הנאום שייטע באותה ישיבה. להגדיל אלה אלפי הבודלות, זה מזכיר שבשנת 1933 פתחה את ישיבת הדייכסטאג בגרמניה, לפני שהנאצים ימח שמים שדפו אותו, קלרה צסקין. דברים כאלה יכולים לקרות ברגע שהקריטריון הוא גיל.

מקובל בעולם שנשיא המדינה הוא הפותח את הישיבה הראשונה: בצרפת, למשל, את הפרלמנט-פוח הנשיא; בשוודיה - המלך, באנגליה - המלכה. אני חושב שתהיה בכך סטייה מהמקובל, מהדמוקרטיה, אם נכבד בזה את נשיא המדינה.

התיקון השני הוא שלפני הצהרת האמונים תהיה תזכורת לחברי הכנסת למה הם בעצם מצהירים אמונים, כלומר, מה המטרה או לשם מה הוקמה מדינת ישראל, אילו התחייבויות היא קצלה על עצמה. הסעיף השני בהצעת התיקון שלי אומר כי לאחר פתיחת הכנסת על-ידי נשיא המדינה ייקרא לפני הבית חלק ממגילת העצמאות. אני בחרתי הלק מסויים של מגילת העצמאות שלדעתי נאמר בו הכל.

ש. לויין:

התיקון השלישי הוא שחברי הכנסת לא יתפזרו מיד אחרי שהצהירו אמונים, אלא הישיבה תינעל בשירת ההימנון. כך לא תהיה הרגשה שיש איזה חלל בישיבה הראשונה. אלה שלושת התיקונים שאני מציע על יסוד הנחה שהם עשויים להתקבל על דעת הרוב, אם לא על דעת הכל. אילו היה ניתן לי הדבר, אני יודע מה שהייתי עוד מציע, אבל בשלב זה אני מסתפק בשלושת התיקונים האלה ואני מקווה שבהחשב במידוי עם הזמן יעזרו לי חברי הוועדה הנכבדים בהבהאת הצעת תיקון זו לכנסת במושב הבוכאי.

היו"ר י. גולדשמידט:

אם כן, ההצעה שלפנינו היא להחליף כלל את סעיף 13 לחוק יסוד: הכנסת, אך סעיף זה ימשיך להיקרא כפי שנקרא עד עכשיו: "פתיחת הכנסת". אחר-כך מוצע לתקן את סעיף 14 הקיים הדין בהצעת אמונים של חברי הכנסת ולהוסיף שני סעיפים ראשיים 14א ו-14ב לפני סעיף 15. סעיף 14א דן בנושא: "הצטרף נשיא המדינה", ו-14ב ב- "סיום ישיבת הפתיחה". כך משתלבת הצעה זו בחוק הקיים.

י.ה. קלינגהופר:

אני מודה שמגמת ההצעה כשלעצמה נראית לי. אני זוכר את ההתרשמות מנאומו של זקן חברי הכנסת באותו מעמד, בפתיחת הכנסת הנוכחית. כבר אז עלה על דעתי שנעצם יש מקום למפוע הישנות דבר כזה במעמד כה חגיגי. שיישמע נאום כזה במעמד כה חגיגי - ואיני רוצה לבקר אותו, כי אתם ודאי זכריתם אותו וגם משום כבוד לרב המנוח שנשא את הנאום הזה - איני רוצה להרבות דברים על כך, אבל אני רואה חובה לעצמי להזכיר התרשמות זו לפחות ברמיזה, כי זה נוגע לעניין. לכן אני אומר שהרצון ראוי לשבח.

אבל ההצעה על פרטייה אינה נראית לי.

אני רוצה להזכיר למציע, ואולי לכולנו, כי מי שפתח את הישיבה הראשונה של הכנסת השביעית היה לא זקן חברי הכנסת, אלא נשיא המדינה. החוק הקיים מבחין בין שני דברים, אדוני היושב ראש: בין פתיחת הכנסת החדשה ובין מטירת רשות הנהלת הישיבה לזקן חברי הכנסת. על נאומים לא מדובר כלל בחוק הקיים, לא על נאום של הנשיא ולא על נאום של זקן חברי הכנסת. עניין הנאומים התפתח אצלנו כמעין קונבנציה פרלמנטרית, אבל לא ככוח החוק החדות. אין זכר לנאומים בחוק. אם כן, מה קרה באותה ישיבה? לפני דברי הכנסת, הסטנו גרמה מה-17 בנובמבר 1969, כשעל סדר היום פתיחת הכנסת השביעית, נאום נשיא המדינה מר זלמן שזר. אני רואה כאן שהוא נשא נאום די ארוך, והוא הוא שפתח את הישיבה, ולא זקן חברי הכנסת. הנשיא נאם אז בתורק המנהג שהשתרש. אם על אף שתיקת החוק עד עכשיו אפשר היה לשאת נאום, צריך המציע למנוע הישנות מקרה כזה בעתיד. על-ידי שאינך מזכיר את הנאומים אין אתה מונע אותם.

לאחר פתיחת הישיבה הייב הנשיא למסור

את הנהלת הישיבה לידי זקן חברי הכנסת היוצאת, ואמנם כך עשה והזמין, בהתאם לסעיף 13 לחוק יסוד: הכנסת, את זקן חברי הכנסת, הרב יצחק מאיר לויין, לעלות על הבמה ולנהל את הישיבה. כלומר, הוא עלה על הבמה כדי לנהל את הישיבה. בסעיף 14 לחוק הקיים נאמר: "משפתח זקן חברי הכנסת - זה אמור במקרה שהנשיא לא פתח - את הישיבה הראשונה או משקיבל לידי את הנהלתה, יצהיר את הצהרת האמונים של חברי הכנסת...". שוב, לא למדובר כאן על רשותו של זקן חברי הכנסת לנאום עם קבלת הנהלת הישיבה לידינו. לפי החוק הוא צריך להתצהיר מיד, כי כתוב "משפתח... יצהיר". לא מדובר על הנאום שהניע את המציע, לדעתי בצדק, להגיש את הצעת התיקון. אני רק טוען שאם רוצים למנוע את התקלה צריכים לשקול כיצד לנסח את ההצעה בצורה אחר, כי לאור מה שהזכרתי עכשיו איני בטוח אם לא תישאר עדיין אפשרות לנאום.

ש. לויין:

לפי הצעתי הנשא יוכל לנאום, אבל זקן חברי הכנסת אינו מוזכר כלל.

י.ה. קלינגהופר:

אם כן, הנשיא מנהל את הישיבה עד לבחירת היושב ראש החדש.

היו"ר י. גולדשמידט:

יש להניח שיושב ראש הכנסת החדש ייבחר בישיבה הראשונה של הכנסת, אבל מוטב לעגן את זה בחוק, כדי שיהיה ברור כי נשיא המדינה יחול לנהל את הישיבה הראשונה עם תום חלקה הראשון, כלומר, עם בחירת יושב ראש הכנסת החדש, בחירה

היו"ר י. גולדשמידט:

הצריכה להיערך בישיבת הפתיחה. אולם זו ישיבה ללא סדר-יום. אינני יודע מי מזמין אליה ופי קובע את סדר-היום שלה.

ש. פרידמן: מזכיר הכנסת עושה זאת.

א. יריין: בקשר לכך יש הוראות בפעיף 12 לחוק יסוד: הכנסת.

היו"ר י. גולדשמידט: אבל סדר-היום של הישיבה בפירוש אינו קבוע בחוק והזמנה אין, ולדעתי, זה ליקוי מסויים.

ליקוי אחר בהצעת חבר-הכנסת לויין הוא שלא נאמר בה כי הנשיא ינהל את הישיבה, אם אמנם זו כוונתו של חבר-הכנסת לויין. הרי מישהו צריך לנהל את הישיבה. בהצעה נאמר שהנשיא פותח ויושב בישיבה עד תופה. אין יודעים אם הוא יציע לבחור ביושב ראש כנסת חדש. זה ענין שנשאר תלוי ועומד. הישיבה הראשונה יכולה להיות חגיגית מאד ושקטה, אבל היא יכולה להיות גם מאד רעשית. אין כל בסחון שבישיבה זו לא יהיו קריאות ביניים, הצעות-לסדר וספורות מבפנים, ומשום כך צריך שהיא תנוהל על-ידי אדם היודע את התקנון, המוסר את רשות הדיבור והנוטל את רשות הדיבור. איני חושב שזה מתאים למעמד הנשיא לנהל ישיבה כזאת, עם האפשרויות - או עם הסכנות, אם תרצה - הטמונות בה. מדובר ביושב ראש הישיבה עד תופה, והוא אשר צריך להחליט ולקבוע. ייתכן שאין זה לכבודו של נשיא המדינה בנסיבות מסויימות. ייתכן גם שאין זה מתיישב כל כך עם מעמד הנשיא בחוקים שלנו, כי לפי החוקים שלנו בין הנשיא ובין הכנסת יש יחסי כבוד הדדיים, יחסים סכסיים, אבל לא ניהוליים. על כן אני סבור שעל-ידי הוצאת זקן חברי הכנסת מהפעיף לא פתרנו את האספקט הזה, ואין מנוס מלהניח, לאור ההצעה שלפנינו, כי הנשיא יצטרך להשתלט על כל מה שיקרה באותה ישיבה, לטוב או לרע. איני חושב שאפשר לקבל הצעה המתעלמת מצורך זה. נצטרך לומר משהו בנדון.

י.ה. קלינגהופר: לענין בחירת יושב ראש הכנסת החדשה - גם בכנסת הנוכחית, אשר נתכנסה לישיבתה הראשונה ב-17 בנובמבר 1969, הזמין חבר-הכנסת יצחק מאיר לויין, אחרי שנאם, את חברי הכנסת למסירת הצהרת אמונים, ומיד לאחר שחברי הכנסת מסרו אחד אחד את הצהרתם ניגשה הכנסת לפעיף ד' לסדר-היום: בחירת יושב ראש הכנסת.

היו"ר י. גולדשמידט: אם כך הדבר, היה סדר יום קבוע במקרה זה.

י.ה. קלינגהופר: כנראה, הוועדה המסדרת קבעה אותו. הוועדה המסדרת היא שוב גוף קונורנציונלי ששום חוק אינו דן בו. אחרי פרסום תוצאות הבחירות מתכנסת ועדה זו, המבצעת על יחס הכוחות של הסיעות המיוצגות בכנסת החדשה והיא דנה בעניינים שונים כדי "להריץ" את הכנסת החדשה. זה כולל גם את קביעת סדר היום של ישיבת הפתיחה. בסטנוגרמה של ישיבת הפתיחה של הכנסת הנוכחית אני רואה שחבר-הכנסת ברעם הציע את סב ברכת, זכרון לבונה, כיושב ראש הכנסת, והוא נבחר, ואז קיבל את ניהול הישיבה לידיה.

היו"ר י. גולדשמידט: אני רואה שפעיף 20 לחוק הקיים, המופיע בפרק דב מהסעיפים הדנים בישיבת הפתיחה, קובע באופן סתמי שהכנסת תבחר יושב ראש וסגנים ליושב ראש, אבל לא נאמר סתם תעשה כן. אנשה לרכז את השאלות הקיימות בסוגיה זו: א) מי ינהל את הישיבה; ב) מי קובע את סדר-היום ומודיע על סדר-היום. אפשר היה לכתוב בחוק כי הישיבה הראשונה תעסוק באלה: פתיחה על-ידי הנשיא, נאום לפי רצונו, הצהרת אמנים, בחירת יושב ראש, שירת ההסנון. בכך פותרים את הבעיה מי יקבע את סדר-היום. במחשבה ראשונה הייתי מוכן להבחין כאן בין בחירות היושב ראש ובין בחירת הסגנים - ייתכן שהיושב ראש צריך להיבחר מיד, ואילו הסגנים תוך שבועיים או תוך שלושים יום מיום פתיחת הכנסת. אם אין הוועדה רוצה לקבוע ענין זה בחוק, יש לתת את הדעת מי יקבע את סדר-היום ויודיע עליו. אף כי עצם כינוס הכנסת קבוע בחוק נדמה לי שאין זה כל כך מתקבל על הדעת שהכנסת תתכנס בלי שתהיה הודעה מה ייעשה באותה ישיבה.

היו"ר י. גולדשמידט:

שנית, יש אולי לחפש פוצא בכיוון של הפעלת נושאי תפקידים בכנסת היוצאת לצרכי הישיבה הראשונה.

ענין אחר הוא קריאת הקטע הנזכר כאן מתוך מגילת העצמאות. אבקש שיובא לפנינו הנוסח המלא של פגילת העצמאות, כי יש לשקול אם זה הקטע המוצלח ביותר שאנו רוצים בו, או שאפשר להוסיף או לגרוע, להזכיר קטעים אחרים. בקשר לכך מתעוררת השאלה אם ניתן לפרש קריאת קטע ממגילת העצמאות כמתן מעמד חוקי או חקתי לפגילת העצמאות, משום שאותו קטע כתוב בחוק. כידוע, בתקופה מסויימת היו הדעות חלוקות. פעם אחת שמעתי משרד המשפטים שאין תוקף חוקי לפגילת העצמאות, ואם כותבים אנו חלק מסנה בחוק יסודי: הכנסת, נשאלת השאלה במה אנו מוסיפים על מעמדה החוקתי של מגילת העצמאות.

פ. ביבי:
הרשה נא לי תיקון מסויים: שר המשפטים לא אמר שאין לה תוקף חוקי, אלא שאין

לה תוקף של חוק.

היו"ר י. גולדשמידט:
אני מקבל תיקון זה. לפגילת העצמאות אין כיום תוקף של חוק מבחינה אפרייבית.

פ. ביבי:
נראה לי פוזר שהנשיא ימסור את רשות הדיבור למזכיר, וזה האחרון יתחיל לקרוא

לפני הכנסת קטע ממגילת העצמאות הכתוב כאן. אני חושש שיהיה זה מעין דקלום ולא תהיה בכך חגיגות. קשה לי לראות בכך מעמד מיוחד. ייתכן שזה יתקבל בצורה יותר יפה, אם הקטע ישולב איכשהו בדברי הנשיא, וכך יהיה זה כאילו בא הנשיא להזכיר לכנסת את חובתיה. אבל לא נראה לי שהנשיא יסיים את נאומו, יתן רמז למזכיר, והמזכיר יפתח בדקלום קטע.

אתיחס לטוביה שהזכיר יושב ראש הוועדה: ניהול הישיבה אחרי שהנשיא פותח אותה. בענין זה אני רק מעלה דברים ואיני אומר את הדברים בצורה החלטית. ייתכן שזה היה עדיף לתת לנשיא המדינה סמכות לבחור מישהו מבין חברי הכנסת כדי לנהל את הישיבה. אני מתאר לי שבמקרה כזה יטיל נשיא המדינה את התפקיד על חבר כנסת שהוא, כנראה, המועמד בעל הסיכויים הגדולים ביותר להיבחר כיושב ראש הכנסת. כמצב בו יש משקל שווה לשתי שיעות בכנסת המבקשות שיושב ראש הכנסת יתמנה מבין שורותיהם, אני מתאר לי שאנשיא יטיל את התפקיד על זקן חברי הכנסת או יבחר באופציות אחרות. אין לי שום ספק שהנשיא יפעיל את סיקול דעתו בכיוון שיהיה תואם את רצונה של הכנסת.

אם נחליט שהנשיא ינהל את הישיבה הראשונה עד תום, הרי במקרה שהכנסת לא תוכל להגיע לבחירת יושב ראש בישיבה הראשונה יצטרך נשיא המדינה לפתוח גם את הישיבה השנייה ואת הישיבה השלישית של הכנסת החדשה, וזה ודאי שלא צריך להיות. אם לעומת זאת יטיל הנשיא את ניהול הישיבה על אחד מחברי הכנסת אשר צתנו כבר הצהרת, יהיה בכך פוצא זמני עד לבחירת יושב ראש הכנסת. אני מתאר לי שלרוב ייבחר יושב ראש הכנסת בישיבה הראשונה, והענין לא יימשך ימים, אבל איננו יכולים להסתמך על נסיון של עשרים-וחמש שנה, כי בעתיד עלול הדבר להשתנות.

ש. פרידמן:
את העובדה, שהנאום קיים בלי להיות פוזר בחוק, יש לייחס לרצון לישיבת הפתיחה אופי חגיגי. כך מסביר אני לעצמי את התופעה הזאת. לא נאמר בחוק שנשיא המדינה ינאם בדרך שלא נאמר כי זקן חברי הכנסת ינאם, ובלל זאת שניהם נואמים, כי חשבו על האלמנט של פתיחה חגיגית והניחו כי נשיא המדינה ינאם נאום שייגי את האפקט הדרוש.

יהיה קשה להבטיח חגיגות לאורך כל ישיבת הפתיחה, כי חלק מסנה פוקדש לבחירת יושב ראש הכנסת, ותוך כדי מהלך הבחירה עלולים להתגלות ניגודים שלא תמיד מבוטאים בצורה העדינה ביותר. משום כך איננו יכולים להבטיח לכל מהלך הישיבה את האופי החגיגי.

לישיבה כזו ניתן להבטיח שלושה אלמנטים חגיגיים: הפתיחה על-ידי נשיא המדינה, הצהרת חברי הכנסת הנבחרים שהם מתחייבים לפלא תפקידם, כפי שהחוק דורש מהם, והסיוט. על הסיוט לא מדובר

ש. פרידמן:

בחוק הקיים, והצעת החוק של חבר-הכנסת לוין באה להוסיף את האלפנט הזה כדי שחברי הכנסת ייפרדו מאותה ישיבה מתוך רוח רוממה - אולי יותר מפני שאפשר להבטיח תוך כדי ניהול הישיבה עצמה.

לא נראה לי כלל שיש לכלול הוראה בחוק שתזכיר את הנאום, לא לשלילה ולא לחיוב. מה תפקיד הנאום הזה? אחרי הפתיחה יש ענין של אינטרודוקציה, אבל יש בוודאי כוונה שנאום זה, המושמע לפני שחברי הכנסת מצהירים אמונים, יבטא משהו המתקבל על דעת כל הנבחרים, ואם לא על דעת כולם, הרי לפחות על דעת רובם. ממילא זה מחייב כבר את הנאום לסלק ולשנן מראש דברים השנויים במחלוקת או העלולים לעורר מחלוקת באותה ישיבה. כלומר, זה יותר ענין של הסעף הטוב מאשר הוראה חוקית. קשה מאד להורות בחוק דבר שמשעותו: התנהג בסדר, אם לומר זאת בצורה גסה.

מה קורה אם ביום פתיחת הכנסת הנשיא איננו מסיבה כלשהי? מי ממלא את מקומו לפי החוק?

ש. לוין: - יושב ראש הכנסת.

ש. פרידמן: מה היה קורה, לפשל, לו היינו מבטאים עובדה זו גם בניהול החלק הפותח של הישיבה? בכך היינו מכניסים אלמנט זה לישיבה ואומרים שבדגש מסויים מוסר יושב ראש הכנסת הקודם את התפקיד למי שנבחר במקומו.

פ. גיבוי: יכול להיות שיושב ראש הכנסת היוצאת ממשיך לכהן גם בקדנציה החדשה.

ש. פרידמן: כמובן, זה יכול להיות. במקרה כזה הענין יתנהל כאן: יושב ראש הכנסת היוצאת מציע לכנסת לבחור יושב ראש כנסת, ולאחר שמוזכר הכנסת סודיע על תוצאות הבחירות, הרי היושב ראש מקבל, כביכול, את התפקיד מעצמו, אם כי לא אוטומטית, אלא על-פני חוות דעתה של הכנסת כולה. אינני רואה בזה פגימה באלמנט החגיגי. גם אינני רואה בכך פגם בעצמאות הכנסת.

יש לי שפק בשאלה כיצד משתלב נשיא המדינה, על הפונקציות שלו, בניהול הפרלמנט, כי אצלנו אין לנשיא מעמד פרלמנטרי. לכן אינני רואה פסול בכך שהדבר ייעשה על-ידי יושב ראש הכנסת היוצאת.

י.ה. קלינגהופר: מה הדין אם יושב ראש הכנסת לא נבחר כחבר הכנסת? מדיש לוי ז"ל, למשל, לא נבחר כחבר הכנסת לכנסת השביעית. האם אף-על-פי-כן הייתה מוסר לו את התפקיד שצריך למלא בכנסת החדשה?

ש. פרידמן: הרי יושב ראש הכנסת היוצאת ממשיך למלא את מקום נשיא המדינה עד שמתמנה יושב ראש חדש.

היו"ר י. גולדשמידט: זה לא ברור.

א. ירין: על כך אפשר לדון בהזדמנות אחרת.

ש. פרידמן: צריך לקבוע בחוק שיושב ראש הכנסת היוצאת הוא המעביר את הסמכויות. כמובן, אם זה מעורר בעיות קונסטטיוציוניות חמורות, צריך לחפש פתרון אחר.

לבסוף, יורשה לי להעלות את הנקודה הבאה: אני מסער שאינני מחדש דבר לחבר-הכנסת לוין, אבל לי היה נראה שפרק מהתנ"ך - ואינני אומר כל פרק, אלא פרקים מסויימים בתנ"ך - מבטא הרבה יותר את העבר ואת המסורת של עם ישראל, ואנו רואים את הכנסת כאחת הפונקציות של מסורת זו. נדמה לי שזה היה מבטא את הדבר בצורה טובה יותר. הבנתי סרמז מסויים של חבר-הכנסת לוין שגם הוא חשב על משהו מעין זה, אלא שהוא חיפש

ש. פרידמן:

פתרון שיתקבל על דעת כל חברי הכנסת, או על דעת רובם. אולם לי נראה שבציבור אין הסתייגות כל כך גדולה לגבי התנ"ך שהוא לא יתקבל על דעת הרוב. ודאי שלא תתעורר כאן הבעיה שהעלה היושב ראש, כי איש לא יעלה על הדעת שאנו התכיים פרק מהתנ"ך - ולענין זה מתאים, למשל, פרק סו' בתהילים: "מי יקום באהלך, מי ישכן בהר קדשך...". לחוק המדינה בגלל שאנו מצטטים אותו בחוק.

אולי אפשר לשכם את הצעת חבר-הכנסת לוי' בנוסח "גכוזר": כוונתך רצויה, חבר-הכנסת לוי'.

א. ירין:

אני חושב שאני מדבר ברוח כוונת המציע כשאני אומר שאין ההצעה מכוונת לעורר מהפכות גדולות. אין ההצעה רוצה לחדש דברים חשובים אחרים, אלא להישאר במסגרת נושא מוגדר ודי מצומצם. מפני זה אני סבור שהצעת חבר-הכנסת ביבי כי נשיא המדינה יבחר לו בין פאה ועשרים איש היושבים לפניו חבר כנסת שינהל את הישיבה - היא הצעה החורגת מהענין ואינה נובעת מהבסיסן 'לשוות יותר חניגיות לישיבת הפתיחה. מאותה סיבה גם איני חושב שיש להוציא ממסגרת זו את זקן חברי הכנסת, כפי שהציע חבר-הכנסת לוי'. אמר כבר חבר-הכנסת קלינגהופר שאין זה מתאים שנשיא המדינה ינהל את הישיבה. כלומר, אחרי הפתיחה פפי הנשיא צריך הניהול לעבור לידיים אחרות, ואני מציע שלא נשנה את החוק הקיים בנקודה זו.

אשר לנאומים, שהיו המניע העיקרי לכל ההצעה שלפנינו, אני סבור שהחוק הקיים הוא אפנים רופף מדי בנקודה זו ולכם התאפשר גם לנשיא וגם לזקן חברי הכנסת לשאת נאום. אי-אפשר לומר ישירות לזקן חברי הכנסת שאסור לו לנאום, אבל אפשר ללמוד מכלל התוספת המוצעת לגבי נשיא המדינה ואינה מוצעת לגבי זקן חברי הכנסת, והיא "והוא רשאי לשאת את דברו במעמד הפתיחה". מי שאינו רוצה להסתפק בכך וחושש שזקן חברי הכנסת לא יבין את הרמז הזה - יוכל לנסח את הסעיף בצורה זו: "זקן חברי הכנסת יפתח את הישיבה בהצהרת אמנים". כך יהיה ברור שהוא פותח מיד בהצהרת אמנים. אולם ייתכן שאפשר להסתפק בתוספת ההדגשה לגבי נשיא המדינה, כי מכלל הן אתה שופע לאו, וגם זקן חברי הכנסת יבין את הדבר ברוח זו, ואם לאו, פיששו יזכיר לו זאת.

בסעיף 20 לחוק הקיים כתוב: "הכנסת תבחר מבין חבריה יושב ראש וסגנים ליושב ראש". לדעתי, טוב עשתה הכנסת שלא קבעה מתי צריך לבחור יושב ראש. כמובן, ההגיון מחייב לבחור אותו מיד בישיבה הראשונה, וכבר נתהווה מעין נוהג קונסטיטיוציוני לעשות כך.

י.ה. קלינגהופר:

בתקבול הכנסת נאמר שיושב ראש הכנסת והסגנים ייבחרו ל... ל תקופת של כהונת הכנסת, ואם לא יתמנו בתחילת הכנסת, הרי שלא יכהנו במשך כל תקופת ארבע השנים.

היו"ד י. גולדשמידט:

מי ינהל את הישיבה עד לבחירת יושב ראש הכנסת החדש?

א. ירין:

- זקן חברי הכנסת. גם בנקודה זו לא הייתי מציע לנגוע. זו סוגיה אחרת לגמרי שאיננו

רוצים לשנות את הכתוב לגביה.

דובר על יושב ראש הכנסת היוצאת. בסעיף 23(ב) לחוק יסוד: נשיא המדינה כתוב: "בתקופה שנשיא המדינה הפסיק זמנית למלא תפקידו - ופפני זה, למשל, אין הוא יכול לפתוח את ישיבת הכנסת - ולהשתמש בסמכויותיו יכהן יושב ראש הכנסת כממלא מקום נשיא המדינה". זה, כמובן, אינו מעורר בעיה בזמן שהכנסת קיימת ושיש יושב ראש כנסת. לעומת זאת לא כל כך ברור השבב כשהכנסת הקיימת פסיקת את תקופת כהונתה והכנסת החדשה טרם בחרה יושב ראש. גם זו שאלה שצריכה להעסיק את אלה המטפלים בעניינים אלה וייתכן שיש צורך להוסיף מספר סעיפים בחוק יסוד: נשיא המדינה.

א. ידין:

טוב עשה חבר-הכנסת לויין שהוסיף פעיף מיוחד בקשר ליושב ראש הכנסת היוצאת ולא הסתפק בכתוב בפעיף 23 לחוק יסוד: נשיא המדינה.

יושב ראש הוועדה עורך מספר שאלות בקשר לסדר-היום של ישיבת הפתיחה. עד עכשיו לא התעוררו שאלות כאלה, אבל אם מעוררים אותן עכשיו ויש דרישה לקבוע את הדברים במקום כלשהו, אני סבור שהמקום המתאים לכך אינו חוק יסוד: הכנסת, אלא תקנון הכנסת. ייתכן שיש שם הוראות בנוון, אך אם יש צורך להוסיף הוראות, הרי המקום המתאים הוא תקנון הכנסת ולא החוק. אגב, אני חושב שכל הצעת חבר-הכנסת לויין היתה יכולה לבוא לידי ביטוי בתקנון הכנסת, כי אין היא עוסדת במידה לפעיפים הקיימים בחוק יסוד: הכנסת, ויש עדיין לשקול אם אין זו דרך מעשית ורצויה יותר מאשר לתקן פעיפים בחוק יסוד: הכנסת. ייתכן שמחר-מחרתיים נצטרך לתקן שוב את חוק יסוד: הכנסת כדי שייקרא בכנסת קטע אחר מתוך מגילת העצמאות או פרק אחר בתנ"ך. לכן יכול להיות שהמקום הנוח יותר לתיקון הוא תקנון הכנסת, כי את תקנון הכנסת אפשר לשנות ביתר קלות, בלי לבגוע בחוק היסודי שיש בכל זאת רתיעה לתקנו בדרך-כלל.

כאשר הזכיר חבר-הכנסת פרידמן פרק מהתנ"ך ציפיתי שהוא גם יציע פרק פתאים, ואמנם עשה זאת. הוא גם ענה לענין מתן תוקף משפטי-חוקי לאותו קטע שייקרא בכנסת. גם אני חשבת לומר כי כשם שפרק מתהילים לא ייהפך לחוק המדינה על-ידי קריאתו בכנסת בטכס חגיגי, כך גם קטע ממגילת העצמאות לא ישנה את אופיין בגלל שקוראים אותו בכנסת בשעת פתיחת הישיבה הראשונה, כך שאין מקום לחשוש בענין זה.

היו"ר י. גולדשמידט: גם אם אותו קטע כתוב בחוק יסוד?

א. ידין: הרי רק פעתיקים אותו קטע כאן. צם מבחינה זו היה צריך הענין להיכלל בתקנון הכנסת ולא בחוק, לא מפני ענין התוקף המחייב של מגילת העצמאות, אלא זה מוזר שבחוק יסוד: הכנסת יהיו כתובות שפונה שורות כאלה שמזכיר הכנסת צריך לקרוא לפני הבית. אין לי טענה משפטית נגד זה, אבל יכול להיות שיהיה קל יותר להסדיר גם נקודה זו בתקנון.

י. קורן: נראה לי שיש לפנוע את האפשרות שנשיא המדינה יפלא תפקיד מסוים יותר בישיבת הפתיחה. תפקידו צריך להיות מוגבל. אני מסכים עם חבר-הכנסת לויין שיש להבטיח קצת יותר חגיגות מכפי שזה בא לידי ביטוי בפעיף 13 הקיים, ואם קוראים קטע מסויים ממגילת העצמאות או ממסמך אחר, זה תורם לאווירה החגיגית. אני משוכנע שנשיא המדינה אינו צריך לנהל את הישיבה; כי בחיים הפרלמנטריים יש הפתעות, ואפילו מכיר נשיא המדינה את החיים הפרלמנטריים אין זה בטוחותו להתערב בהם. כלומר, מה שחשוב בהצעת חבר-הכנסת לויין הוא להבליט יותר את המעמד החגיגי הנזכר בפעיף 13, ובעצם תפקיד הנשיא מאז מצומצם: הוא רק פותח את הישיבה.

אשר לניהול הישיבה, איני יודע מדוע צריכים אנו לפטות מהנוהג המקובל בהרבה פרלמנטים לפיו זקן חברי הפרלמנט מנהל את הישיבה הראשונה. לאחר הפתיחה החגיגית נדמה לי שתפקידו של זקן חברי הכנסת הרבה יותר פרוזאי. הוא מנהל את הישיבה. אין הוא נושא.

היו"ר י. גולדשמידט: אבל עד כה הוא כן נושא.

י. קורן: אני מציע שנשתפק ברישה של פעיף 13 הסוצע הכוללת את נשיא המדינה. זקן חברי הכנסת לא ינאם. הוא רק ינהל את הישיבה, ידאג לצד הטכני.

אשר לבחירת יושב ראש הכנסת, ענין זה ודאי שאינו צמוד לנושא הנדון ואיננו צריכים להתייחס אליו ברגע זה. לא תמיד יכולים לבחור את היושב ראש והסגנים בישיבה הראשונה.

י.ה. קלינגהופר: אפשר להעביר את הענין לתקנון הכנסת.

ש.ז. אברמוב:

אתי יחס רק להצעת חבר-הכנסת לוי
שזכיר הכנסת יקרא קטע ממגילת העצמאות.
אם לקרוא איזה דוקומנט במעמד זה, הרי מוטב לקרוא קטע מתאים. אינני
חושב שקטע ממגילת העצמאות, הפסתיים בפלים "ותהיה נאמנה לעקרונותיה של
מגילת האומות המאוחדות", הוא הקטע המתאים. מוטב האופות המאוחדות אינו
מעורר כיום דבקות כה רבה בו, ועקרונותיו כה גשישים שהם ניתנים
לפירושים שרבים מהם אינם מעוררים כבוד כלפי מוסד זה. לכן אינני רוצה
שנענן את המוסד הזה בחוק שהוא בעל אופי קונסטיטוציוני. ייתכן שחבר-הכנסת
לוי היה סבור שקטע זה ממגילת העצמאות הוא כה גייטרלי שהוא לא יעורר
התנגדות, אולם לי נראה שאין זה הקטע המתאים מפני שהוא רופף מאוד
מבחינת תכנון, רצוף קלישאות ופסתיים בהתייחסות למוסד שאינו מעורר יחס
כבוד בעולם כולו. אני מעיר זאת על אף שמדובר רק על עקרונות המוסד
לא על המוסד עצמו. לדעתי, זה הקטע הפחות מתאים להיכלל בסעיף זה, אם
יש בכלל צורך להתייחס בסעיף לציטוט כלשהו. אולם אם חברים סבורים שמן
הראוי לצטט פרק מסמך המעורר כבוד, נראה לי שכמה פסוקים מהתנ"ך,
היכולים להתקבל על דעת כל חברי הכנסת, מתאימים יותר, חגיגיים יותר
ונעלים יותר מאשר פרק ממגילת העצמאות, עם כל הכבוד למגילת העצמאות.

ג. האוזנר:

גם אני חושב שיש לנסות לשוות יותר
חגיגיות למעמד הפתיחה של הכנסת. זה
פאורע ממלכתי. כך מכינים חברי הכנסת את עצמם לכהונה חדשה או מתחילים
הציבור צופה במעמד זה בטלויזיה. חשוב שהדבר יהיה יפה, ממלכתי.
איך לעשות זאת - זו שאלה אחרת. אני פתנגד להכנסת דברים פפורטיים כאלה
לחוק יסוד: הכנסת, ראשית משום שיש לנו נטיה כללית לספל בחוקי יסוד
בעקרונות בלבד ולהפנות, לגבי פרטים, לחוקים אחרים. כך עשינו בחוק
יסוד: הכנסת עצמו: אם כי מדברים אנו בו על בחירות, אנו קובעים רק
את העיקרון שהבחירות יהיו כלליות, ארציות, ישירות, שוות, חשאיות
ויחסיות, ואילו הפרטים נקבעים בחוק הבחירות לנסת. כך עשינו גם בחוק
יסוד: מקרקעי ישראל. זו שיטת החקיקה שלנו בחוקי יסוד. לכן אין מקום
להיכנס לפירוט כזה של הנושא בחוקי יסוד, ואם בכלל יש צורך בפירוט,
הרי המקום המתאים לכך הוא תקנון הכנסת.

גם לי לא נראה שאנו צריכים לבחור קטע
ממגילת העצמאות. כל הכבוד והיקר למגילת העצמאות, והיא נלמדת בבתי-ספר
כמסמך יסודי, בצדק - וכך צריך להיות - אבל הכנסת רוצה במשהו מרוסם
נפשות במעמד הפתיחה, ולשם כך יש לנו אוצר הרהורים וחוויות בתנ"ך,
ופן הדין שנשתמש בו בהזדמנות זו דווקא להאדרת החגיגות. גם כאן אפשר
אולי לעשות נסיון. הרי תקנים אינם מתגבשים במשך דור. כיום מקובלות
צורות מסוייטות כמעט על הכל, וזה אפור, למשל, לגבי סדר פסחה. עברו
אלף שנים עד שהתגבשה צורה מסוייטת של חג זה. אני מתאר לעצמי שאנו
יכולים לעשות נסיון בענין זה, ולא יהיה שום אסון אם נחדש דרך כה
אפשר לשוות חגיגות למושב הפתיחה. אולם מוטב לא לקבוע מספרות בענין
זה, אלא רצוי ללמוד מהנסיון.

קורן:

כמה להתחיל?

ג. האוזנר:

אני מציע להתחיל בפרק מהתנ"ך, אולם
לא הייתי קובע את זה בחוק ואולי גם לא
בתקנון. ייתכן שאפשר לקבוע את הענין בתקנון, אבל באופן כללי ביותר.
אם קובעים דברים מסוג זה, אי-אפשר לבטלם לאחר מכן. נביח שציטוט פרק
מהתנ"ך לא יתקבל יפה במעמד זה. כולם נוכל לבטל את הציטוט? לא נוכל
לשנות זאת בשום פנים ואופן, כי זה כאילו מבטלת הכנסת את הזיקה לתנ"ך
וכאילו הכנסת כבר אינה צריכה אותו פרק. אני בעד זה שנעשה נסיון בענין
זה ולא נקבע מספרות. נמליץ, למשל, לפני הוועדה המסדרת לפתוח בפרק
מתאים מהתנ"ך. אם הנסיון יראה שזה מתקבל בצורה יפה, נוכל לקבוע את
הדבר בתקנון. לא הייתי קובע זאת בחוק יסוד ולא הייתי קובע מספרות.

ש.ז. אברמוב:

גם לא בתקנון?

ג. האוזנר:

- גם לא בתקנון מהסיבה שאני רוצה לנסוע
קביעת מספרות, כי איך אפשר יהיה לבטל
את הדבר אם נרצה לבטלו?

קורן:

ללא שפק שאם רוצים שלוות יותר חגיגות
למעמד רצוי לקרוא פרק מסמך מסויים, ואני

י. קורן:

נוטה לקרוא את פרק מהתנ"ך. זה סמל. יכול להיות שענין זה צריך להיקבע בתקנון, אבל לפה סבור חבר-הכנסת האוזנר שלא נוכל לשנות את הדבר אם נרצה בכך?

זו הורדה בדרגה.

ש.ז. אברמוב:

י. קורן:

אני חושב שזה לכבוד של הכנסת שיקרא פרק מהתנ"ך בישיבת הפתיחה. אני מסכים שייאמר בתקנון כי לפי החלטת הוועדה המפורדת ייקבע איזה פרק בתנ"ך ייקרא.

ט. ביבי:

חבר-הכנסת לוין, אם תקבל ההצעה שיקרא פרק מהתנ"ך, האם אתה סבור שזה מתאים שחששיא יפתח את הישיבה ואחר-כך יתן הוראה לפזכיר לקרוא פרק מהתנ"ך?

ש. לוין:

אתיחס בקיצור גם להערות וגם להטבות בקשר להצעת החוק שהגשתי. אני סבור שאם רוצים אנו לשנות את המצב הנוכחי - וכל חברי הכנסת שהתבטאו כאן הביעו לפחות אי-שביעות רצון מהאווירה הקיימת כיום בישיבת הפתיחה - צריכים אנו לשנות את חוק היסוד, וגם אסביר מדוע. אגב, אני זוכר שחבר-הכנסת אברמוב יזם בעצמו תיקון לחוק. אם לא יוכנס שינוי בחוק היסוד, יישאר חוק היסוד במתכונתו הנוכחית, והוא מעל התקנון. פרופ' ידן הציע שלא נקפח את זקן חברי הגבית, אלא ננסח את החוק כך שיובן ממנו כי אין זקן חברי הכנסת צריך לנאום, ולפי הצעתו, אם יכתב ש"נשיא המדינה יפתח את הכנסת והוא ראשי לשאת את דברו במעמד הפתיחה" ואחר-כך יאמר שהוא ימסור את ניהול הישיבה לידי זקן חברי הכנסת ותו לא - יהיה ברור שהוא לא צריך לנאום, ולדעתו, אפשר לטנוע בדרך זו את התקלה שהיינו עדים לה לפני ארבע שנים. אולם זה מחייב תיקון החוק הקיים. לולא עמדנו מול חוק, אפשר היה לקבוע הכל בתקנון, אם כי מבחינה עקרונית חולק אני על כך ותיכף אומר מדוע. אם נשאיר את חוק היסוד כמות שהוא, לא נוכל לשנות דבר, כי חוק היסוד עדיף על התקנון, ומפני שזקן חברי הכנסת הסתמך על חוק היסוד ונאם זאום שקינסר את כל חברי הכנסת, חייבים אנו לתקן את החוק ולנוסח את פי זקן חברי הכנסת, אם אפשר להתבטא כך. על כן התיקון צריך לבוא בחוק היסוד, ולא בתקנון.

אבל גם אילו לא עמדנו מול חוק כזה הייתי מעדיף להכניס את התיקון בחוק ולא בתקנון. במקרה יושבים כאן רק ציונים - כך אני מניח - אבל איננו בטוחים מה יהיה בעוד ארבע-שמונה שנים. התעניינותי לדעת אם יש בחוקים שלנו דבר מה המצביע על זיקת המדינה שלנו לאמונה הציונית. אינני אוסר שאין דבר כזה, אבל לי על כל פנים לא ידוע עלינו.

ג. האוזנר:

בחוק חינוך חובה, למשל, כתוב על אילו ישודות יחנכו תלמידים.

ש. לוין:

לפי חוק חינוך ממלכתי הקיים היום, רק החינוך היסודי צריך לחנך במתכונת זו, ובינתיים הגשתי הצעת חוק שהתחיל זאת גם על בתי-המספר העל-יסודיים.

כאשר הגשתי הצעה שיקרא קטע ממגילת העצמאות המדבר על שערים פתוחים לעולים וכו', רציתי לשים איזושהי גושפנקה על המדינה שלנו לפחות בדרך של תזכורת בחוק המדינה. אני מניח שיהיו מספר חברי כנסת אשר יתנגדו לכך, אבל אין זו סיבה לא לעשות זאת. אני מודה שהערה שהושמעה בקשר למוסד האו"ם נראית לי, אולם צריך לקרוא את הקטע בשלמותו. בנוסף המקורי של ההצעה שהגשתי היתה כתובה תפילה חדשה שהיא צירוף של פסוקים מתהילים, אלא שזה לא התקבל על דעת החברים. אם ועדת החוקה, חוק ומשפט תציע להחזיר תפילה זו או שיקרא פרק מהתנ"ך, לא אתנגד. אני בעד זה שבישית הפתיחה יהיה ביטוי לאופי הציוני של המדינה.

י.ה. קלינגהופר:

הענין הוא שהחקיקה אינה הוראה בסובן מה שפורה עושה בכיתת תלמידים.

ש. לוין:

לכן אני בא אליכם ואומר: רבותי הפחוקים, תנסחו חוק כזה שיבטא את הזיקה בין מדינה

זו לבין היעד הציוני.

ש. לויין:

אני בשלעצמי סבור, שאם יתקבל התיקון שהוצע על-ידי פרופ' ידין, זה עשוי לסנוע את התקלה.

להערת חבר-הכנסת ביבי - אם חברי הוועדה יסכימו להשאיר בהצעת החוק את הקטע סמגילת העצמאות, לא אתנגד שייאמר כי הנשיא ישבץ בתוך דבריו אותו קטע, וזה יכתב בתקנון. אבל אני מוכן להסכים להצעת חבר-הכנסת קורן שבחוק יסוד: הכנסת ייאמר כי הוועדה המסדרת תקבע פרק מספר תהילים או ממקור אחר שאותו יקראו בכנסת. על כל פנים אם לא נעשה את הדבר עכשיו איני בטוח שיעשה בעתיד, כי סוף סוף בכנסת הזאת ובכנסות הקודמות ישבו זקני ציון, אבל איני בטוח אם הדור הצעיר יותר יהיה רגיש לענין זה. משום כך אני מפציר בכם, רבותי: אל תחמיצו את ההזדמנות ותנו אפשרות לתיקון. פרופ' ידין, איני מתיישר להציע תיקון המקיף את הכל. אני זוכר כיצד התהלכנו לאחר ישיבת הפתיחה של הכנסת הזאת. בתחילה היתה איזו התרוממות רוח, והנה "נשפך" עלינו נאום כזה, נאום ארוך, בעברית משובשת. אינני עומד על פרט זה או אחר בהצעת, אלא על רוח שלושת התיקונים.

י. קורן:

צריך לנסח את ההצעה כך שיהיה ברור שהנשיא בא במקום זקן חברי הכנסת לענין

הנאום.

היו"ר י. גולדשמידט:

אם חבר-הכנסת לויין אינו מציע לשנות מהצעתו, הרי אנו צריכים להכריע במספר

דברים.

ש. לויין:

איני מציע זאת, אבל גם איני מתנגד להצעת פרופ' ידין, כי העיקר לדידי הוא

שזקן חברי הכנסת לא ינאם.

ה. קלינגהופר:

אני מציע להסתפק בזה, כי תפסת פרובה לא תפסת.

היו"ר י. גולדשמידט:

נאתר את השאלות העומדות להכרעה: יש להחליט אם לקבל את הצעת פרופ' ידין להשאיר את זקן חברי הכנסת ולהוסיף לגבי נשיא הפרייה את המלים "והוא רשאי לומר דברו במעמד הפתיחה". אני חושב שלגבי נשיא הפרייה לא קיימים אותם חששות הקיימים לגבי זקן חברי הכנסת כאשר מדובר בנאום. אנו מניחים שנשיא הפרייה יודע תמיד כי הוא מייצג את העם כולו, ואין חשש שנשיא במדינת ישראל, יהיה אשר יהיה, ינצל את המעמד כדי להציג איזו עמדה חריגה ושולית שאינה יכולה להיות פחות או יותר משותפת לרוב האומה. אלמנט אחר שהוזכר כאן הוא ענין ההוראה לסמל הכנסת לקרוא קטע סמגילת העצמאות. ברור שאיננו יכולים להזכין קרין לענין זה, ומוצע שמזכיר הכנסת יעשה זאת. השאלה היא מה צריך לקרוא לפני הכנסת במעמד זה.

ה. קלינגהופר:

אני מציע לוותר על הצעה זו במסגרת החוק ולהעבירה לתקנון.

היו"ר י. גולדשמידט:

בדבריו הראשונים ציין חבר-הכנסת קלינגהופר בבקורת מסויימת כי נעשו בעבר דברים שאין להם כל אחיזה בחוק. אני רוצה לשאול אם רוצים אנו להמשיך במצב זה בו קריאת קטע כלשהו אינה נזכרת בחוק, ואם כן, התקנון יחדש דבר שאינו בחוק ויאמר כי אחרי הפתיחה רצוי לקרוא קטע ממספר מסויים. לי לא נראית דרך זו.

ש. לויין:

מה מפריע אם נאמר שהוועדה המסדרת תחליט מה ייקרא במעמד חגיגי זה?

ז. אברמוב:

אני מסכים שאנו צריכים להגיע לכלל ניסוח שיבטיח דבר אחד בלבד: לסנוע מזקן חברי הכנסת לשאת נאום. בעצם צריכים היינו לקרוא לחוק זה: חוק יסוד: הכנסת (פניעת רשות דיבור מזקן חברי הכנסת), כי זו בעצם הכוונה, ואני חושב שאנו צריכים להסתפק בזה, ואך ורק בזה. מה שחבר-הכנסת לויין מציע הוא פרוצדורה אשר תצדיק פניעת רשות הדיבור מזקן חברי הכנסת. לדברי פרופ' ידין - וחבר-הכנסת לויין מקבל זאת - צריך זקן חברי הכנסת לקבל לידינו את הניהול האופרטיבי

ש.ז. אברמוב:

של הישיבה. אני מקבל זאת, כי לפי סדר זה יעטוק זקן חברי הכנסת אך ורק בניהול הישיבה, לא יטיף דרשות ולא ינאם באוטיים. אשר לנוסח המוצע בענין זה, נראה לי קצת מוזר לומר שהנשיא יפתח את הכנסת והוא רשאי לשאת את דברו, כי פירוש הדבר הוא שאוטרים בחוק: אתה הנשיא תפתח ופותר לך גם לדבר. אני חושב שיש בכך משום פגיעה במעמד הנשיא. אם אוטרים "יפתח", פירוש הדבר שהוא גם ינאם. הייתי אומר לא "רשאי", אלא: "ישא דברו".

ש. לוין: כך היה פנוסח שלכתחילה, אבל המשפטים שינו נוסח זה.

ש.ז. אברמוב: אפשר לכתוב "יפתח", ואז ברור שהוא ינאם. מכל מקום אין לנפח את הדבר כפי שהמוצע עכשיו, כי אין זה לכבוד הנשיא.

א. ידין: אבל בלי משפט זה אין לנשיא מה לומר בבית הזה.

היו"ר י. גולדשמידט: אפשר לכתוב: "הישיבה הראשונה נפתחת בדבר הנשיא לכנסת הנבחרת.

ש. לוין: אבל בנוסח שפציע פרופ' ידין פרוטז זקן חברי הכנסת לא יוכל לנאום.

ש.ז. אברמוב: אני מציע לא להשתמש במונח "רשאי". אם הנשיא פותח, הוא צריך גם לנאום. יש למצוא נוסח אחר.

אני מציע לא לקבוע מספרות. אני סחייב קריאת פרק בפעמד זה, אבל איני סבור שזה צריך להיקבע בחוק. די בכך שיושב ראש הוועדה יאמר בכנסת, בהביאו את החוק לפניו, כי רוב חברי הוועדה הביעו מסאלה שוועדת הכנסת תקבע בתקנון כי נשיא המדינה יבחר פרק פתאים מהתנ"ך, וחזקה על נשיא המדינה שיקבע קטע תאים. כך לא יהיה שום צורך לקבוע מספרות בחוק. אני מסכים להצעת פרופ' ידין שמיד לאחר מכן יקבל זקן חברי הכנסת את ניהול הישיבה ויקרא את נוסח ההצהרה.

י.ה. קלינגהופר: אני מציע לחלק את סעיף 13 לשלושה סעיפים קטנים. בסעיף קטן (א) ייאמר: "נשיא המדינה יפתח את הכנסת וישא את דברו בפעמד הפתיחה.

ש.ז. אברמוב: די לומר "וישא את דברו".

י.ה. קלינגהופר: בסעיף קטן (ב) ייאמר: "משנשא נשיא המדינה את דברו ימסור את הנהלת הישיבה לזקן חברי הכנסת הנוכחים". לאחר מכן יבוא סעיף קטן (ג) אשר יאמר: "בהעדרו של נשיא המדינה יפתח זקן חברי הכנסת הנוכחים את הכנסת". אני מבקש לא להוסיף דבר בענין נאום הפתיחה של הנשיא. נאום הנשיא מתובל ציונות. קיראו את כל הנאומים שהיו עד עכשיו ותיווכחו בכך. אין מקום לחשוש שאם הדבר לא יהיה כתוב לא ינהגו כך. אם מחייבים אנו עכשיו את הנשיא לשאת דברו, אנו מבטיחים שהפתיחה תקבל אופי ציוני מובהק, וזה מובן מאליו שנשיא המדינה ישא נאום ציוני פדרגה ראשונה. אם ייקבע דבר מעין זה בחוק, ישתמע שיש חשש כי ישיבת הפתיחה החגיגית של הכנסת תהיה נטולת אופי ציוני. לי נראה שזה מובן מאליו. אם רוצים לקבוע פרטים בענין זה, כגון שיקרא פרק פתהלים וכיוצא בזה, אפשר בהחלט לקבוע את הדבר בתקנון, בלי להספיק בחוק היסוד את התקנון לשם כך, כי הרי סעיף 19 לחוק יסוד: הכנסת קובע: "הכנסת תקבע פדרי עבודתה; במידה שפדרי העבודה לא נקבעו בחוק תקבעם הכנסת בתקנון".

את סעיף 14 אני מציע להסאיר כפנות שהוא. נכון שסעיף 14 אינו כל כך פושלם, כי חסר בו האלמנט של אבחנה בין פתיחה והצהרה הפופיע בסעיף 13, אבל איני רוצה לנגוע בנקודה זו. רצוי לשפוד ככל האפשר על הנוסח הפקורי של חוק היסוד לפרות כל האיספרפקציה.

א. ידין:
אני מסכים עם חבר-הכנסת לוי הרוצה שהנקודה שעליה הוא עומד תהיה טובת-העם, כדי שלא יאמרו לו שלא תיקן דבר, נשום כך אינני רואה פגם בכך שייכתב "רשאי לשאת את דברו בפעם הפתיחה", שהרי בכלל הן מספיעים לאו לגבי זקן חברי הכנסת. אין זה כל כך מובן פאליו שנשיא המדינה יכול לשאת את דברו לפני הבית, כי בעצם אין לו שום פונקציות בתוך הבית. הוא גם אינו חייב לשאת את דברו, כי אומרים "רשאי".

י.ה. קלינגהופר:
אין זה כל כך חד-משמעי. גם בחוק יסוד: נשיא המדינה הדבר לא כתוב, ונשיא המדינה נושא בכל זאת את דברו בפרלמנט.

א. ידין:
אבל שם לא קיימים החששות שהעלה חבר הכנסת לוי. שם אין מתחלה לנשיא המדינה בנשיאת נאומים.

י.ה. קלינגהופר:
אינני מתנגד שייכתב "רשאי".

י. קורן:
המטרה היא למנוע מזקן חברי הכנסת לנאום, ונראה לי שהמלים "ישא את דברו" יש בהן כדי להשיג מטרה זו. אם כותבים רק "רשאי לשאת את דברו", ייתכן שנשיא המדינה רק יפתח ויפסור את רשות הדיבור, ואז תעבור זכות זו לזקן חברי הכנסת.

ש. לוי:
אבל בפעם כתוב שרק הנשיא רשאי לעשות זאת ולא מישהו אחר.

א. ידין:
אני מציע לגסח את פעיף 13 כדלקמן:
"הכנסת תיפתח על-ידי נשיא המדינה, ובהעדרו על-ידי יושב ראש הכנסת היוצאת. הפותח רשאי לשאת את דברו בפעם הפתיחה. המשיך הישיבה יתנהל על-ידי זקן חברי הכנסת". בפעיף 14 אני מציע להחליף רק את הפתיחה ולכתוב: "משקיבל זקן חברי הכנסת את הנהלת הישיבה יצהיר...". והמלים הבאות לאחר מכן יישארו כמות שהן.

י.ה. קלינגהופר:
אין זה נראה לי מתאים להכניס לכאן את יושב ראש הכנסת היוצאת. הייתי מעדיף להשאיר את זקן חברי הכנסת הנוכחים.

א. ידין:
יושב ראש הכנסת היוצאת יש לו שייכות די גדולה לכנסת. נכון שייכתן כי אותו יושב ראש אי-אפשר לופר שאדם שהיה יושב ראש הכנסת עד יום לפני הפתיחה אין לו שייכות לבית. הוא פותח, נושא את דברו ופוסר את הנהלת הישיבה לידי זקן חברי הכנסת הנוכחים. אין לי הרגשה שיש כאן כלאיים של תפקידים.

י.ה. קלינגהופר:
אפשר לקבל נקודה זו עכשיו ולהרהר בה שוב בשיהיה לנו פנאי, היינו לאחר שיחזור החוק מקריאה ראשונה.

א. ידין:
פכל מקום אם לקבל באותה רצינות את התקלה שרוצים למנוע, הרי עדיף יושב ראש הכנסת היוצאת על זקן חברי הכנסת הנוכחים.

ש.ז. אברמוב:
אני חושב שיש צידוק בוסף לתת את הספכות ליושב ראש הכנסת היוצאת בהעדר נשיא המדינה. כל עוד לא השניעו את חברי הכנסת, הכנסת הקודמת קיימת עדיין.

י.ה. קלינגהופר:
בפעיף 37 לחוק יסוד: הכנסת כתוב: "הכנסת היוצאת תוסיף לכהן עד לכינוסה של הכנסת הנוכחת". בשלב בו מדובר נתכנסה כבר הכנסת הנוכחת.

ש. לוי:
אני מבין שהוועדה מסכימה למשפט הראשון של פעיף 13 בשינוי נוסח קל.

היו"ר י. גולדשמידט:
כיוון שהגיע הזמן לסיים ישיבה זו
אני מבקש לדעת אם חברי הוועדה מוכנים
לקיים ישיבה נוספת בנושא זה פחר בין 9.00 ל-10.00. זו האפשרות היחידה
שאני רואה לקידום החוק.

ש. לוין:
לא אוכל להשתתף בישיבה פחר בשעה כזאת,
ואם אין אפשרות אחרת, נקיים ישיבה
נוספת בנדון בשבוע הבא, ביום שני.

הישיבה נבעלה בשעה 11.15.